

УДК 025.45УДК=161.2:316.32:004

Сербін Олег Олегович

доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник

Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ, Україна

ІНДЕКСУВАННЯ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ДО ІНТЕГРАЦІЇ В МІЖНАРОДНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

Динамічність знань із науки і техніки, реструктуризація економічної моделі існування – все це диктує формальну і функціональну еволюційну змінність інформаційного трафіку відповідно до релевантності інформаційного запиту. Проблемою концептуального впорядкування та організації інформації шляхом систематизації каталогів відповідного змісту займалися спеціалісти різних установ бібліографічного характеру щодо основ та завдань функціонування. У результаті проведення наукових досліджень було встановлено, що розвиток організації знань також відбувається і шляхом вираження суті та змісту відповідно до десяткового принципу, принципу формування десяткових класифікацій. Десяткові класифікаційні системи від своєї появи і до сьогодні завжди були не тільки інформаційним продуктом прикладного характеру, а й об'єктом дослідження багатьох науковців. Не є винятком і УДК, змістовна основа і складова якої не раз підпадали під пильне дослідницьке око аналітиків, істориків, бібліографознавців [1-5, 7-15].

Так, у Книжковій палаті України ім. І. Федорова (Книжкова палата) з 1995 р. почалася робота, спрямована на моніторинг та аналіз класифікаційних систем задля перспективного їх (або однієї з них) адаптування та використання на теренах України [6, с. 3]. У результаті проведеної роботи було вирішено розпочати переклад та адаптацію УДК. Цей вибір мотивувався тим, що, по-перше, в разі неприйняття рішення щодо перекладу УДК усі науково-технічні видавництва, органи науково-технічної інформації та близько 50 тис. бібліотек були б приречені користуватися або застарілими виданнями, або російськомовними, що на той час уже готувалися в Росії. По-друге, Книжкова палата за всі

часи свого існування працювала як над УДК, так і з УДК, безпосередньо використовуючи цей інформаційний продукт у своїй роботі.

Робота із розвитку УДК проводиться і надалі. Зокрема, спеціалісти Книжкової палати спрямовують свої дії на підтримання україномовної УДК в актуальному стані за рахунок введення змін та доповнень до УДК, а також наповнення таблиць українською тематикою, яка відображає національні особливості історії, релігії, літератури тощо; створення скороченого варіанта таблиць УДК; розроблення галузевих робочих таблиць УДК; актуалізацію таблиці відповідності скорочених варіантів УДК і ББК; впровадження національного еталону УДК в Україні.

Фактично, можна констатувати наявність в сучасному систематизаційному просторі україномовного, компетентного, термінологічно багатого інструменту систематизації засобами індексування інформації за десятковим принципом – Універсальної десяткової класифікації. Проаналізувавши структуру, можна говорити про ряд структурних характеристик. Серед них: поліієрархічність основного ряду, ланцюговість підпорядкованості індексів, релятивність індексів, наявність фасетизації групування відділів. Це перша, після прийняття незалежності в 1991 р., класифікаційна система українською мовою, що орієнтована на впорядкування фондів інформаційних установ України, яку використовують у роботі бібліотеки технічного та природничого профілю, служби НТІ та безпосередньо в Книжковій палаті України.

Фактично, робота з видання та впровадження україномовної УДК символізує розвиток класифікаційних підходів у руслі десятковості організації інформації. Етап, що почався в середині дев'яностих років минулого століття, можна характеризувати як період децималізації у становленні україномовних класифікацій. Як бачимо, історично так склалося, що систематизаційний простір не підпорядкований одному знаменнику, а має різні аспекти розвитку, зокрема, паралельно з класифікаційним, і дескрипторний. Але, варто зауважити, що УДК – єдина, офіційна, україномовна класифікаційна система, що широко використовується в Україні.

Проблема визначення національної класифікаційної системи потребує компетентного вирішення і актуальна як ніколи. Цьому є декілька основних причин:

- УДК є міжнародною, загальноприйнятою класифікаційною системою, нотаційна складова якої відповідає міжнародним стандартам, практиці та реаліям опрацювання інформаційних ресурсів;
- ББК, що використовується в багатьох бібліотеках України, є застарілою, її зміст не віддзеркалює реалій сьогодення в Україні, адаптація та переклад цієї класифікації українською мовою не можливий і не виправданий;

- УДК українською мовою вже має близько 20-річний досвід в бібліотечно-інформаційній практиці та теорії України і робота продовжується;
- ББК існує тільки в рамках робочих таблиць окремих бібліотек, розповсюдження яких заборонено авторськими правами, якими володіють Російська державна бібліотека, Російська національна бібліотека та Бібліотека Російської академії наук;
- Російська Федерація визнана країною-агресором і будь-яка співпраця з нею заборонена;
- Україною обрано шлях євроінтеграції.

У контексті необхідності долучення до міжнародного наукового досвіду, обміну інформаційними ресурсами, інтеграції вітчизняного наукового потенціалу в світову професійну практику, адекватне сприйняття наших інформаційних ресурсів залежить від уніфікованості представлення інформації про ці ресурси і про їх зміст нашим закордонним партнерам. А індекс класифікаційної системи, як штучної мови, засобами якої передано смисл документу, є важливим, одним з ключових елементів, що дозволяє сформувати цілісну картину про цей документ. Тому й класифікаційна система повинна відповідати основним принципам опрацювання інформації і мати низку важливих характеристик, таких як: універсальність, мнемонічність, інтероперабельність, міжнародність.

На сьогодні вкрай необхідною є потреба у підтримці такого руху з боку держави. Це дало б можливість скоординувати дії професіоналів, організацій та установ, що зацікавлені в компетентному реформуванні, розвитку бібліотечно-інформаційної галузі України та розуміють важливість визначення національної класифікаційної системи в правовому полі нашої держави, на шляху до інтеграції в міжнародне науково-інформаційне середовище.

Джерела:

1. Мухітдінова Л. Класифікаційні системи в Україні: коротка історія (1917–1996) / Л. Мухітдінова // Вісн. Кн. палати. – 1996. – № 4. – С. 9–12.
2. Петренко Н. Вивчаємо україномовні таблиці УДК / Н. Петренко // Вісн. Кн. палати. – 2003. – № 5. – С. 14–15.
3. Петренко Н. Еталон в Україні: останній етап перед випуском у світ / Н. Петренко // Вісн. Кн. палати. – 2000. – № 3. – С. 10–12.
4. Петренко Н. Робота над Універсальною десятиковою класифікацією – продовжується (АПП) / Н. Петренко // Вісн. Кн. палати. – 2001. – № 11. – С. 6–7.
5. Петренко Н. УДК. Зміни і доповнення... / Н. Петренко // Вісн. Кн. палати. – 2003. – № 3. – С. 25–26.
6. Сенченко М. І. На черзі кооперативна каталогізація / М. Сенченко // Вісн. Кн. палати. – 1997. – № 8. – С. 3–4.
7. Сербин О. О. Первая документная классификация на украинском языке: исторический обзор и анализ структуры / Олег Сербин // Вісн. Одес. нац. ун-ту. Сер.:

Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство. – 2013. – Т. 18, вип. 2 (10). – С. 19–26.

8. Сербин О. О. Подготовка УДК на украинском языке / Олег Сербин // Библиосфера. – 2013. – № 2. – С. 69 – 73.

9. Сербін О. Основні десяткові класифікації українською мовою радянського періоду: історія та структурний аналіз / Олег Сербін // Вісн. Кн. палати. – 2007. – № 9. – С. 18–21.

10. Сербін О. Основні класифікаційні системи XIX – XX ст. / Олег Сербін // Вісн. Кн. палати. – 2006. – № 11. – С. 33–38.

11. Сербін О. Система десятикової класифікації українською мовою: історія та структурний аналіз / Олег Сербін // Вісн. Кн. палати. – 2007. – № 10. – С. 19–22.

12. Сербін О. О. Систематизація інформації в контексті розвитку класифікацій наук : монографія / Олег Сербін. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2015. – 431 с.

13. Сербін О. УДК українською мовою: історичні аспекти створення та аналітичний огляд структури / Олег Сербін // Бібл. вісн. – 2008. – № 5. – С. 10–16.

14. Сукиасян Э. Р. Универсальная десятичная классификация. Возникновение, распространение в современном мире / Э. Р. Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. – 2006. – № 9. – С. 11–18.

15. Сукиасян Э. Р. Классификационные системы в современном мире: проблемы типологии и терминологии / Э. Р. Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – № 3. – С. 47–53.